

درې ورځ

د افسانو په وطن کې

(د هلمند یونیک)

Ketabton.com

۱۳۹۴

محمد اسماعیل یون

لیکوال

بسم الله الرحمن الرحيم

كتاب پښندنه

كتابنوم:	دري ورخي د افسانو په وطن کې
ليکوال:	محمد اسمعيل یون
خپرندوي:	د ملي تحریک فرهنگي خانګه
د خپرونولړ:	۹۱
د ليکوال د خپرونولړ:	۳۷
وبیانه:	www.melitahrik.com
چاپکال:	۱۴۰۴ کال
كمپوز/ڊيزاين:	فياض حميد

درې ورځي د افسانو په وطن کې

(يونلیک)

محمد اسمعيل یون

يادونه: د چاپ حقوق له ملي تحریک سره خوندي دي او د كتاب د محتوا مسوليت ليکوال پوري اړه لري.

۱۴۰۴ کال

نيوليك

مخ	گنه سرليک
١	١: د تحریک یادبنت
٢	٢: استاد یون او دا یونلیک
٨	٣: یادونه
٩	٤: درې ورځي د افسانو په وطن کې
١٢	٥: هلمند پېژندنه
١٤	٦: د سفر پیل
١٦	٧: الوتکه او مرکې
١٧	٨: هرکلی
١٩	٩: بُست مېلمسټون
٢١	١٠: د سيمینار پیل
٢٩	١١: د هلمند توت
٣٠	١٢: د بُست راهيو کتنه
٣٢	١٣: اراكوزيا پوهنتون
٣٥	١٤: د نادعلي پرلوري
٣٧	١٥: نادعلي او بنوونځي
٤٢	١٦: د ملي تحریک غونډه
٤٤	١٧: بست پروډکشن

دالي

ټولو هلمند والو ته!

۴۶	۱۸: بُست پوهنتون
۵۰	۱۹: د لېنکرگاه واتپونه
۵۵	۲۰: د ملت بابا پارک
۵۷	۲۱: هلمند سیند مشاعره
۶۰	۲۲: نړیوال (انټرنېشنل کمپلیکس) روغتون
۶۱	۲۳: د سفر وروستۍ ورځ
۶۲	۲۴: سباوون راډيو تلوپزیون
۶۴	۲۵: ملي راډيو تلوپزیون
۶۶	۲۶: د هوایي ډګر پر لوري
۶۹	۲۷: کابل او د ژوندون انګړ

This document was created with Win2PDF available at <http://www.daneprairie.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.

د تحریک یادښت

د افغانستان ملي تحریک د (۱۳۹۳) کال په پیل کې له خپلو گرانو هېوادوالو سره ژمنه کړي وه چې د دې کال په بهیر کې به (شل عنوانونه) بېلا بېل دیني، علمي، ادبی او تولنيز اثار خپلې تولني ته وړاندې کوي. ملي تحریک دا ژمنه د یاد کال د کب پر (۲۸) مه نېټه پوره او د یوې پرتمينې غونډې په ترڅ کې یې شل عنوانونه علمي اثار هېوادوالو ته وړاندې کړل. ملي تحریک په یاده غونډه کې ژمنه وکړه چې د (۱۳۹۴) کال په بهیر کې به انشاء الله د خداي (ج) په نصرت تول تال سل (۱۰۰) عنوانه بېلا بېل علمي اثار تولني ته وړاندې کوي. طبیعی خبره ده چې دا اسانه کار نه دی، ډېرزیات زیار او زحمت ته اړتیا لري، خو ملي تحریک ټینګ هود کړی چې خپله دا ژمنه به هم د تېږي ژمنې په خبر عملی کوي. دا اثر چې ستاسو په لاس کې دی د همدې (سل عنوانونو) ژمنه کړو اثارو له جملې خخه دی، چې د چاپ جامه اغوندي. ملي تحریک هيله لري چې له دې اثر خخه به زموږ هېوادوال په زړه پوري ګته پورته کړي. ملي تحریک له تولو هغو ليکوالو، ژبارونکو، سمونچارو، مالي او معنوی مرستندويانو او چاپ چارو خخه چې ددې اثارو د چاپ په دې تول بهیر کې یې يو بل سره مرسته او ملګرتیا کړي او دا فرهنګي بهير یې بریالی کړي، د زړه له کومې مننه کوي او کور ودانی ورته وايې.

د هېواد د فرهنګ د نښرازی په هيله

د افغانستان ملي تحریک فرهنګي خانګه

This document was created with Win2PDF available at <http://www.daneprairie.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.

د تحریک یادښت

د افغانستان ملي تحریک د (۱۳۹۳ ل) کال په پیل کي له خپلو گرانو هبودا والو سره ژمنه کري وه چې د دې کالل په بهير کې به (شل عنوانونه) بېلا بېل ديني، علمي، ادبې او تولنيز اثار خپلې تولني ته وړاندي کوي. ملي تحریک دا ژمنه د یاد کامل د کب پر ۲۸ مه نېټه پوره او د یوې پرمياني غونډې په ترڅ کې يې شل عنوانونه علمي اثار هبودا والو ته وړاندي کړل. ملي تحریک په یاده غونډه کې ژمنه وکړه چې د (۱۳۹۴ ل) کال په بهير کې به انشاء الله د خدای (ج) په نصرت ټول تال سل (۱۰۰) عنوانه بېلا بېل علمي اثار تولني ته وړاندي کوي. طبیعي خبره ده چې دا اسانه کار نه دی، پېر زیات زیار او زحمت ته اړتیا لري، خو ملي تحریک ټینګ هوده کړي چې خپله دا ژمنه به هم د تېږي ژمنې په څېر عملی کوي. دا اثر چې ستاسو په لاس کې دی د همدي (سل عنوانونو) ژمنه کرو اشارو له جملې خخه دی، چې د چاپ جامه اغوندي. ملي تحریک هيله لري چې له دې اثر خخه به زموږ هبودا وال په زړه پوري ګته پورته کري. ملي تحریک له ټولو هفو ليکوالو، ژبارونکو، سمونچارو، مالي او معنوی مرستندويانو او چاپ چارو خخه چې ددي اشارو د چاپ په دې ټول بهير کې يې یو بل سره مرسته او ملګرتيا کړي او دا فرهنگي بهير يې بریالۍ کړي، د زړه له کومې مننه کوي او کور ودانۍ ورته وايي.

د هبودا د فرهنگ د بنپرازې، په هيله

د افغانستان ملي تحریک فرهنگي خانګه

استاد یون او دا یونليک

خینې د اسې ليکنې شته چې په لوستلو يې د انسان زړه ته یو ډول سکون رائي، زړه کې ورته خاندي او لوستل شوي خبرې پري خوبې لکي.

ليکنې په خپل ځان کې بېلا بېل ډولونه لري، خو تر ټولو خوندوري يې هغه دي چې بېکلې تصوير او بنې پېغام ولري.

د استاد محمد اسماعيل یون یونليک چې پر هلمند يې ليکلې او دلته يې پر بېلا بېل برحه خبرې کري دي، خپل لوستونکي ځان سره ګرځوي او د هلمند بېلا بېل سيمو ته يې وړي، لوستونکي داسې فکر نه کوي چې ليکنه لولم، بلکې داسې احساس کوي چې له یون صېب سره ځنګ په ځنګ په هر مجلس او د هلمند په هر بندار کې ګډون لري.

د عربي ژې د یوې معقولې ژباره ده: ((د خبر او ربدل د سترګو د ليدلي حال په شان نه دي)). په درې کې هم متل دي: ((شنیده کې بود مانند دیده)).

د هلمند په اړه د هبود خینې خلک په خپل ذهن کې بل ډول انځور لري، اکثره خلک يې په اړه منفي فکر کوي، هلمند د وحشت خاى بولي، هلمند کې انسانيت تر پښو لاندې ګنې او حتی دغه ولايت ته د راتلو زړه هم نه نسه کوي، خو کله چې هم د هبود له هري برخې خوک هلمند ته راغلې دی، له خورا خوبو خاطرو سره تللې او بیا بیا يې هلمند ته د راتګ ارمانونه پر زړه پراته دي.

يون صيب په خپل یونليک کې دغه تکي ته اشاره کړي ده او وايسي:
 «زمآ په شان به ډپرو هپواداولو او بهرنيانو ته هلمند یوه افسانه
 نسکاري، هغه چا چې هلمند او هلمنديان نه وي ليدلي، نو هغوي به د
 هلمند په باب عجیب او غریب تصورو لري. رسمي او نا رسمي ازادو
 او نا ازادو رسنیو په روستيو درې خلورو لسيزو کې د هلمند تصوير
 خورا اړولی او را اړولی دی، د جنګ، ويرې، وحشت او وزنوراپورونه
 ددي تصوير مهم رنګونه وو او لا هم بنودل کېږي.»

ربنتيا هم هلمند یو شمېر رسنیو افغانستان او نړۍ ته ناسم معرفي
 کړي دی، د یوې سیمې سمه پېژندنه لیکوال بنسه کولای شي او بیا
 دasicې لیکوال چې خپله نوم یې له یون خخه جوړوي، نو یونليک کې
 به یې خود حقیقتونو ته گوري.

استاد یون چې هلمند ته د هلمند پېژندنې سيمینار په موخه راغلى
 و، خپل یونليک یې په خورا مهارت ليکلې، لومړيو خبرو کې یې د
 هلمند په اړه لنډې خو قانع کوونکې خبرې کړي، ورپسې یې د خپل
 یونليک مزل د هلمند پېژندنې له سيمیناره پیل کړي، هغه خه چې په
 سيمینار کې ويل شوي او پېښ شوي، ټول یې په نسکلې لهجه او عام
 فهمه ژبه راخيستي دي، هغه لوستونکي که سيمینار کې یې ګډون نه
 وي کړي، د یونليک له دغې برخې هم ډېر خه زده کولاي شي.

په سيمینار تر هر اړخیزو خبرو وروسته مو یون صيب په یونليک
 کې د توتو مېلې ته ورولي، هلتنه تر خو شېبو تمبدو وروسته مو د بُست
 راډيو په ستھو ډیو ګرځوي، بېرته مو د خوب په نړۍ کې ورکوي، په

وينېډو مو هلمند کې پوهنیز ډګر ته ورولي په خورا نسلکي الفاظو د
 شخصي لورو زده کړو موسسو یادونه کوي، دلته د طب په شان د لورو
 پوهنځيو د پتې د پربکډو زېږي راباندې کوي او هغه خلک چې د
 هلمند جنګ خپلې تصوير یې په فکر خپور دی، د دې یونليک لوستل
 ورته د یوې اسماني معجزې په شان نسکاري.

استاد یون تر دې وروسته خپل لوستونکي ئان سره د هلمند شنې
 او نېبرازه ولسوالۍ (نادعلي) ته ورولي، هسي خو هم هلمند د کرنې له
 پلوه غني ولايت دی، شنې شنې ورشوګانې لري، دasicې شنې سيمې
 لري چې د انسان زره او روح ته خوبني، سکون او ارام ورکوي، خو یون
 صيب بیا دغه منظره په دasicې هنري ډول په خپل یونليک کې انځورو
 چې لوستونکي ته کې متې د سيمې تصوير ودروي او دasicې فکر کوي
 چې په خپلو سترګو عکاسي کوي: «سهار لس بجي وي، چې د بغار له
 څنډو په هغه پله پوري وتو چې لښکرګاه بغار له (نادعلي)، مارجي او
 ګرمسب، ولسواليو سره وصلوي، سړکونه د خدائ (ج) په فضل ټول
 پاخه شوي وو، ولسوالۍ ته غځبدلې لار هم په بنسه او اساسي ډول
 رغېدلې وه، د پاخه سړک ترڅنګ کېنډل شوي نهر د یو عصری تمدن
 مظاهره کوله.»

یون صيب د هلمند له واقعي تصوير پرده پورته کوي، نادعلي ته پر
 لار شنه سيمه دومره اغېز پرې کوي چې خپل قلم نه شي مهارولي او بې
 اختیاره خپلو لوستونکو ته د سيمې نسلکلا دasicې تصويرو: «نبډې
 پنځلس کيلومټره مزل به مو کړي و، هوارو، پراخو او نېبرازو ځمکو

چې په ونو او شينلوا پونبلې وي، عجیبه منظره جوړوله، سړي چې نور
و چکالۍ څلی او شارو نیولی افغانستان لیدلی وي، نو د هلمند دا
ولسوالۍ ورته د اسې بنکاري چې د ختیزې اروپا کومه سیمه ګوري،
نیمه میکانیزه زراعت یې هغه چاته خورا خوند ورکوي چې، له شينلوا
او کرنیزو مسایلو سره لپوالتیا لري۔»

دغه راز یون صیب ناداعلي ولسوالۍ ته په رسبدو او هلته په
بېلا بلو غونډو کې تر برخې اخیستو وروسته د دغې ولسوالۍ پر
پوهنیز بهیر تم شوی دی، بېرته یې خپل لوستونکي لنکرگاه ته
رارسولي دي

دا چې یون صیب په دې وروستيو کې دې بود خوخت دی طبیعی خبره ده
چې له بوختیا و سره رو بدی شوی دی او له بلې خوا خروار کارونه ورته
ګوري چې باید یون صیب یې ترسره کړي، نو هلمند ته د خپل سفر پر
مهال یې هم د ساتیری بنډارونه نه دي کړي، بلکې پر بېلا بلو سیمو،
ادارو او مرکزونو ګرځدلی دی، ټوانانو، خبریالانو، ممثلینو او نورو
خلکو ته یې لارښوونې کړي دی، د بنې کار کولو لارې یې وروښو دلي
دي، د دوی ستونزې یې او ریدلې دي او . . .

یون صیب چې د ملي تحریک مشردی او د یوې ستري مبارزې د
پېلېدو له برکته یې د هبواد په لر او بر کې د خلکو په زړونو کې ځای
نيولی، هلمند کې هم هر چا علاقه لرله چې له استاد سره ووینې، نو د
تحریک ځینې ملګري ورته د مبارزې همسنګرو سره یو ځای د هلمند

مدنې ټولنې په دفتر کې راتول شوي وو، له دوی سره یې لنډې خبرې
کړي دی، چې دا هم د یونلیک یوه برخه ده.

ربنتیني انسان ربنتيا وايې او ربنتيا ويل یې عادت وي، یون صیب
چې کله په خپل یونلیک کې لوستونکي د لنکرگاه په واتونو ګرځوي،
ټولې خبرې سپینې سپینې کوي، ربنتیني تصویر وړاندې کوي، دلته د
لوره زده کړو خصوصي موسسي ته له نورو استادانو او لیکوالو سره
یو ځای ورځي، بُست پروډکشن، سباوون راډيو تلویزیون او نورو ګنهو
علمي، او رسنیزو دفترونو ته ورځي، ملګرو ته داډ ورکوي، مرکې
ورسره کوي او د یوبنه استاد په توګه لازم ګنې د هلمند له هرې برخې
خان خبر کړي چې استاد یې یو وخت د لیدو ارمان لاره، خو خدائ (ج) د
استاد دغه ارمان له دېرو خوږو خاطراتو سره مل پوره کړ.

په ټوله کې د استاد یونلیک دې ساده او په زړه پورې دی، تر ټولو
بنه ځانګړنې یې دا ده چې د هلمند ربنتیني انځور یې را اخیستي او پر
هغه رسنیو یې نیوکه کړي چې کلونه کلونه یې د هلمند پر وړاندې د
خلکو ذهنیت او فکر ته ناسم تصویرونه وړاندې کړي دی. دغه راز
استاد د هلمند د ټوانانو پر ورتیا وو خبرې کړي دی، خلکو ته یې د بنې
پرمختنګ زیري ورکړي دی، هلمند یې له ختیزې اروپا سره تشبہ کړي
دي، دلته یې د لوره زده کړو د موسسو او پوهنتونو پر فعالیتونو هغه
خلک حیران کړي دی چې د هلمند په اړه یې پر ذهن ناسم تصویر خپور
دی.

استاد یون په هلمند کې تر (۴۸) ساعتونو کم وخت تېر کړ، خو په دې یاده موده کې بې قلم له ګوتولري نه کړ او دغه یونليک بې د کار محسول دی. دا د هر چا په وس پوره خبره نه ده چې په دومره لنډه او تنګه موده کې دې هم خلکو سره ملاقاتونه وکړي، هم دې بېلاښلې سیمې او علمي مرکزونه وګوري او هم دې داسې یو یونليک ولیکي چې هم د ماضي تصویر وړاندې کړي، هم دې د نن او سبالپاره پیغامونه ولري او هم د حال منظرې وکاري. د استاد یون په شان له یو کاري انسان خخه همدا هيله کېدې شي، کاشکې ده په هلمند کې ډېروخت تېر کړي واي، چې هېوادوالو ته بې د هلمند نور لابنه او لا ډېر تصویرونه وړاندې کړي واي.

په پای کې استاد ته اوږ عمر غواړم او دا د هلمندیانو لپاره ويأړ بولم چې د استاد محمد اسمعیل یون په خېړ ډېر لوی لوی ليکوال، سیاستوال او قدرمن مېلمانه بې له خوبو خاطراتو سره له هلمنده رخصت کړي دي، هلمندیان بې د بیا بیا راتلو هيله او تلوسه لري.

په درناوی

سردار محمد همدرد

هلمند - ۱۵/۳/۱۳۹۴

يادونه

ژوندې خپله یو سفر دی، پیل او پای لري، دا سفر که لنډ او کله لړ شان او بد، کله ستري او کله دمه وړي وي، زمانه ډېره تبزه روانه وي، چاته نه ګوري. هلمند د هېواد د یوې اساسی خانګې په توګه پر ما خورا ډېر ګراندي، خوزما په تېر (۴۷) کلن ژوند کې تر دې دمه یوازي یو څل جوګه شوم، چې هلمند ته ورشم او هلتہ یوازې (پاکم درې وړخې) تېر کرم، دا که څه هم ډېر کم وخت دی، خوماته یې د هلمند پېژندنې یوه دریشه راپېرته کړه. په درې وړخو کې مې چې څه ولبد او څه وکتل، ماته خورا په زړه پورې وو، هغه مې د زمانې د یوې خاطري په توګه په دې یونليک کې خای کړل، طبیعي خبره ده چې هلمند ته زما تر درې وړخینې سفر دمځه هم هلتہ ډېرې پېښې، پېښې شوي او تر سفر وروسته لاهم ډېرې نوري پېښې، پېښې شوي، په خواشينې سره چې ځینې بې ډېرې دردونکې هم وي، د هلمند د نېبرازۍ لپاره چې زما په زړه کې څه هيله وه، هغه لاهم نيمګړې پاتې ده، لاهم په هلمند کې د غم تغیر خور دی. اوسم چې خپل خان او خپل هېواد ته ګورم، خان ډېر بپوسه او بې کسه احساسوم، خپلوا مظلومو هېوادوالو او په تېر بیا خپلوا غمڅيلو هلمندوالو سره د لاسنيوي لپاره مې هېڅ په لاس کې نه شته، یوازي احساس لرم او درد او د قلم خو توري، غواړم خپلوا هېوادوالو سره خپله همدا یوازنې، پانګه شريکه کرم، هيله لرم د سفر دا یادښتونه د هلمند د خپل دغه مهال انځورونه او خاطري له یوه پښت خخه بل ته انتقال کړي او خدائي(ج) دې داسې وخت هم راوسوی، چې په بنکلې او سمسور هلمند کې نوري د وير ساندي نه وي، د غم تغیر خور نه وي او د سوکالې، ودمې او نغمې هرې خوا ته خوري وي.

د همدي هيلې د بريا لپاره د دعاګانو لپې

محمد اسمعیل یون

درې ورځی د افسانو په وطن کې

سریزه

هلمند د کیسو او افسانو، تورې او مېړانې، جنګ او فرهنگ وطن دی. په فرهنگي برخه کې هلمند ډبر تاریخي وياپونه لري، د امير کرور وياپنه، د اکبر زمینداوري غزلونه، د ابو هاشم سرواني منظومه ژباره، د شیخ اسعد سوری بولله، د زرغون خان نورزي ساقینامه، د رابعې او فتح خان، د موسى جان او ګلمکۍ نکلونه او نور ټول د هلمند د ادبی چاپېریال محصول ګنډل کېږي. مساحت یې د افغانستان تر هر بل ولایت څخه زیات دی. د لویوالی له مخې په نړۍ کې تر نېډې لسو هېوادونو

لوی دی. د شینوالی له مخې هم په لوړۍ درجه او د دښتو د پراختیا له مخې هم په لوړۍ درجه کې رائې. نفوس یې تر یونیم ملیون تنو اوږي (شاوخوا دوه میلیونه)، خو رسمي شمېرنو د سیاسی غرضونو له

مخې دا شمېره د (۱۰ - ۹) لکو ترمنځ بنودلې ده. زما په شان به ډپرو هېواد والو او بهريانو ته هلمند یوه افسانه بنکاري، هغه چا چې هلمند او هلمنديان نه وي ليدلي، نو هغوي به د هلمند په باب عجیب او غریب تصور لري. رسمي او نارسمی، ازادو او نا ازادو رسنیو په وروستيو درې خلور لسیزو کې د هلمند تصویر خورا اړولی را اړولی دی، د جنګ، وېړې، وحشت او وژنو راپورونه ددې تصویر مهم رنګونه وو. او لاهم همدارنګه بنودل کېږي.

طبعاً هر خوک چې ددې رنګونو په هنداره کې هلمند ګوري، نوله هلمنده ځان لري ساتي، د یوه ساده خو متدين، د یوه غمچېلې خو باغروره، د یوه جګړه څيلې خو باتمدنه ولس برخليک تل همداسي وي. ما چې د هلمند د پخوانې برم څه ناخه مطالعه لرله، نو پر هلمند باندي د راغلي وروستي خو لسیز ناورین ناخوالو خورا ډېر څورولم. زمانې موږ په داسې یو موقعیت کې ودرولي یو چې له ځان ځورونې، او سېلې ایستني او ځان کړونې پرته نور هېڅ نه شو کولاني. هلمند ته ډېر څورې دلم. په وروستيو لسو کلونو کې چې هلمند د پرمختګ او بې رحمه جګړې شاهد و، نو خو ئله مې هيله او اراده وکړه چې هلمند ته سفر و کرم، رسمي او نارسمی بلنې ډېرې راغلي، خو چانس او بخت یاري ونه کړه! هلمند ته مې سفر ونه شو.

کله چې (ڙوندون ټلوپزیون) جوړ شو او نشرات یې پیل شول، نو ما د ڙوندون یو کاري تیم دوه څله هلمند ته ولپه، چې د هلمند او هلمنديانو پرمختګ او د ڙوند پرحالتو مثبت راپورونه جوړ او د ټلوپزیون پر څو یې خپاره کړي. ددې پروګرامونو هدف دا و چې هېواد وال د هلمند له پرمختګه خبر شي او خلکو ته د هلمند یو مثبت

تصویر وړاندې شي. د ژوندون کاري تیم د هلمند په باب نېډې (۳۰) راپورتاژونه برابر کړل چې هر یو یې د هلمند د خلکو د ژوند د پرمختګ یو اړخ روښانووه.

ددې راپورتاژونو په خپراوي سره ګن شمېر هېوادالو ټلوبزيون ته زنگونه ووهل او موبه ته یې وویل چې هلمند خنګه بشکلی ولايت دي.

دلته خو په رسنیو کې له هلمند خخه یوازې دغه او درد خبرونه خبرېږي. ډپرو خلکو هيله خرګنده کړه چې کاشکې هلمند ته لار شي. د خلکو له هيلو سره زما هيله نوره هم وغور بدله، له همغې ورځې مې وپتېليله چې دا خل په هلمند کې هر پروګرام و، نور ټول کارونه به یوې خواته پرېږدم او ضرور به حم او بیا داسې وخت راغې چې هلمند ته د سفر علت او اسباب برابر شول.

هلمند پېژندنه

(هلمند پېژندنه علمي سيمينار) زموږ د سفر اساسی علت و د هلمند د اطلاعاتو او ګلتور ریاست، د هلمند ولايت مقام، د اطلاعاتو او ګلتور وزارت او نورو اړوندو خانګو په ګډه ددې سيمينار تابيا کړې وه. که خه هم هلمند فرهنگيکياني وايسي: ((ياد سمينار اساساً د هلمند

فرهنگ پالو له لوري جوړ شوی، د ولايت مقام په لوړۍ کې زړه نا زړه و اونه یې غونښتل چې د سيمينار لګښت او د مېلمنو درنې مېلمه پالني ته زړه بشه کړي او په دې نازک امنیتی حالت کې ده پساد د دومره مشهوره خیرو کوربتسوب وکړي، خود هلمندی فرهنگيکالو پرله پسې فشارونو د ولايت مقام دي ته مجبور کړ چې یوازې د مېلمنو کوربتسوب او د ټولګې د چاپ لګښت ومني طبیعي خبره ده چې د سيمينار جوړونکي تر خو میاشتنې کار او هلو خلوا روسته خپل اساسی هدف ته نېډې کېدل. د یوې میاشتې په بهير کې ماته خو خله له هلمند خخه

د اطلاعاتو او کلتور رئیس بناغلي(عليشاہ مظلوميار)، د مدنی تولني مشر بناغلي (سردار محمد همدد)، د اطلاعاتو او کلتور وزارت مرستيال بناغلي (غلام نبي فراهي)، د هلمند فرهنگيانو او ګنو دوستانو له خوا ګن شمبر ټلبفونونه راګللو او زيات ټینګار ې وکړ چې ضرور باید په دې سیمینار کې ګډون وکړم. ما هم ورسره ژمنه وکړه، په دې زمانی بهير کې مې هره ورخ زره درب درب کاوه چې بیا کوم داسې

بېړنۍ کار پیدا نه شي او هسي نه چې بیا مې د سفر مخه ونیسي. د سفر نېته ورخ پر ورخ رالنه بده، خوبنه و، خدائی(ج) دا حل تولي موانع په خپل فضل او کرم لري کړي. نیت مو و چې که سفر پیلورو، نو د ژوندون له نورو ملګرو سره یوئای به یې د ژوندون له انګړه پیلورو.

د سفر پیل

د ۱۳۹۳ ل کال د غويي (۳۱)مه نېته سهار وختي پاڅدم. او دس او لمونځ مې وکړ، ډربور او امنیتی ساتونکو ته مې ویلې وو چې سهار (پنځه بجې) ما پسې کور ته راشې، هغو پر خپل تاکلي وخت په زرو مکروريانو کې زموږ د استوکنې بلاک مخې ته ولار وو. شل کم شپږ بجې ژوندون ټلوپزیون ته ورسپدو. هلته د سفر نور ملګري (سراج الدین پتان، استقلال الکوزی) او دوه کمره مینان (فهیم او نجیم) هم

حاضر وو. د سفر غوتې یې تیاري کړي وي. خو دقیقې په ټلوپزیون کې تم شو. خپل کارونه مو منظم کړل، (شپږ) بجې او (پنځوس) دقیقې له ټلوپزیون خخه د هوایي ډګر پر لوري و خوچېدو. (اوہ) بجې هلته ورسپدو. بودینګ پاسونه مو واخیستل، هلته مو د سفر نور ګن شمبر ملګري ولیدل. هغه دوستان چې له کابله په هئیت کې شامل وو په دې ډول وو: د اطلاعاتو او کلتور وزارت مرستيال (پوهنمل غلام نبي فراهي) د ملي راډيو ټلوپزیون رییس (محمد زرین انځور)، د علومو اکادمي غړي (حبيب الله رفيع)، استاد (محمد اصف صميم)، لیکوال او د سياسي چارو کارپوه (محمد حسن ولسمل)، د سيمه ييزو مطالعو

د مرکز ریيس (خپرندوی عبدالغفور لپوال)، د علومو اکاډمۍ غړي

(عبدالظاهر شکبب)، د کابل پوهنتون استاد (پوهندوی لدل پاچا ازمن)، د ژوندون تلوپزیون خبریال (سراج الدین پتیان)، لیکوال او

ژورنالیست (عبدالاحمد محمدیار)، د سیاسي چارو کارپوه (توپان وزیری)، د علومو اکاډمۍ غړي (محمد نبی صلاحی)، لیکوال (فدا محمد نظری)، لیکوال (نجیب احمدزی) او یو شمېر نور دوستان شامل وو.

الوتكه او مرکې

(اوہ) بجي وي چې الوتكه ته پورته شو، افغان جت الوتكه، خورا نوي او پاکه سوتره الوتكه وه، وره، د دېرش پنځه دېرشو تنو سورليو د خایونې وس يې درلود. د ژوندون خبریال (سراج الدین پتیان) او کمره مین (فهیم) چې له پیله يې د یوه تصویری راپورتاژ جورونې هوه کړي و، له خپلې اعياري کمرې سره د الوتكه په دهليز کې برچپک ولټوو. مايك او کمره دواړه مرکې ته چمتو وو. لوړۍ يې د اطلاعاتو او کلتور

وزارت مرستیال (غلام نبی فراهی صیب) سره مرکه وکړه، بیا ما (یون) سره، بیا رفیع صیب، لپوال صیب، ډاکټر څلاند او ولسمل صیب سره مرکې وشوي. دا به په الوتكه کې د خپل ډول تر ټولو زیاتې مرکې وي، چې یوه ژورنالیست په الوتكه کې ترسره کړي. (اوہ نیمې) بجي الوتكه له څغاستلیکې خخه پورته او د هلمند پر لوري رهی شو، خو مرکو لا هم په الوتكه کې دوام درلود. پنځه لس کم نهه بجي د هلمند په بُست هوايی ډګر کې کښته شو.

ددي هوايي ډګر ليکه د (۵) مليونه ډالرو په لڳښت نوي جوړه

شوې، (۱۸۰۰) متره اوپرداوالي لري چې له اصلی او نړیوال معياره یو کيلو متر کمه ده. خو بیا هم د افغانستان په شان د یو هپواد لپاره او هغه هم په ولايتي کچه غنيمت ګنل کېږي.

غنيمت په دي مانا چې تر دې دمخه خودا هم نه وه، بشه حالت به

هغه وي چې دا ليکه خپل معيارتنه ورسی او د هوايي ډګر نور تاسيسات هم بشپړ شي. په هوا کې زموږ سفر لنډ او مسترح و.

هرکلی

کله چې له الوتکې کوز شو، نود هلمند د والي (حاجي محمد نعيم) په ګډون، د هلمند ګن شمېر دولتي چارواکو او هلمند فرهنگياني له کابل خڅه ورغلې هيئت ته تود هرکلی وواييه. یوې سیمې ته ورتګ او هلتہ د خلکو د عمومي چلنډ لوړنۍ تصویر همدا د هرکلی شبې وي. که چېږي دا لوړنۍ شبې، بنکلې، منظمې، سمې او له صميحيته

ډکې وي، نو سړۍ اتکل کولای شي چې د سفر زیاته برخه به خوبه تبره شي، خو که لوړۍ تاثر منفي و، نو بیا چې وروسته خومره خدمات او تشریفات وړاندې کېږي، د لوړنې لیدنې ذهنې اغبز پرې خپل رنګ خوروې. هلمند کې موبته لوړنۍ هرکلی خورا صميحي و. لوکس ګاډي ولاړوو، تول لوړ پوري چارواکي او فرهنگييان د هئيت د هرکلې لپاره چمتو وو.

بُست مېلمستون

په هوايي ډګر کې تر هرکلې وروسته، هر خوک له یو مسول او لارښود کس سره په گاډي کې کېناستل. تر اوو اتو دقیقو مزله وروسته بُست مېلمستون ته ورسېدو. بُست مېلمستون که خه هم ډېر لوکس نه دی، خود تاریخي قدامت له مخې یې ارزښت ډېر زیات دي. نورو هبادونو ته چې هم کله خوک په یو رسمي سفر ئې، که کوربه هبادونه غواړي، خپل مېلمه ډېر ونازاوې نو تاریخي هوتلونو ته یې بیاېي او دودیزه غذا ورکوي.

بُست هوتل يا مېلمستون چې د اعليحضرت محمد ظاهرشاه د واکمنۍ پر مهال د هلمند د سیند پر غاره ودان شوی او د هلمند د سیند څې یې د دېوالونو تر خندو رسې، خورا بنه منظره لري. زموږ کوربنو ويل، اعليحضرت چې به کله هلمند ته راته، نو په همدي هوتل کې به او سېده، دلته یې خپله مخصوصه خونه هم درلودله. ددي هوتل دېوالونه خورا لوی او سورور وو، اصلې جورښت یې له خامو خبنتو رغبدلى، خو وروسته یې د پخو خبنتو پوبن هم ورکړي دي. ددي

دېوالونو خانګړتیا داده چې په اوږي کې د خونود داخلي هوا یخه او په ژمي کې ګرمه ساتي یانې دا چې دا دېوالونه د ځينو انسانانو په شان د

بېرونې هوا او فضا ډېر تابع نه دي، د مقاومت ظرفیت یې لوردي او په عادي باد و هوا ډېر ژرنې ګرمېږي او یا په اصطلاح نه احساساتي کېږي. د اوږي په موسم کې دې خونو ته داخلېدل له خوب سره د ملګرتیا مانا لري. موږ چې هم دلته راوسېدو، نو هر چا ته خپله خونه معلومه شوه. د ژوندون ملګري چې زما په ګډون (پنځه تنه) وو. په یوه خونه کې مو خپله خان سره جوړ کړ. څلور چپرکته په کې پراته وو. ما (يون)، پتیان، فهیم او نجیم ته چپرکتونه ورسېدل، استقلال وویل، زه پر ځمکه خملم. تر لې ځنډه وروسته پر ما د خوب یوه لنډه څې راپرېوته، نیم ساعت شکر خوب به مې کړي و، تر خوب وروسته. تشناښ ته لام پر خان مې او به تېږي کړي، د انجوویي انډیوالو په اصطلاح (ریفرش) شولم.

د سیمینار پیل

له بُست مېلمستون خخه بیا په ولایت کې د سیمینار تر تالاره پوري د موږ ايله دوه درې دقیقې لاره ده، د ولایت مقام ته مخامنځ (د استاد بېنوا) تالار ته لارو، سیمینار په همدي تالار کې جوړ شوي و له دې تالار خخه د ولایت د مشرتابه د جرګو لپاره هم کار اخيستل کېږي، نو خکه خو غږیزسيستم په کې تیار جوړو. د هر چا مخې ته یو مايک

ایښی و. شل کم یوولس بجې سیمینار په رسمي ډول پیل شو. د معمول په خبر لوړۍ د قران کريم د خو مبارکو ایتونو تلاوت وشو او بیا ملي سرود وغړول شو. وروسته والي (الحاج محمد نعيم) د هلمند پېژندنې یو ورځني سیمینار ګډونوالو ته هرکلی وواي، ددي سیمینار د جوړېدو، ارزښت، ماهیت، د هلمند او هلمندیانو د وروستیو پرمختګونو، امنیت او نورو مسایلو په باب یې لیکلې خبرې وکړې او د سیمینار ګډونوالو ته یې د بري او په هلمند کې د پاتې کبدو پرمھاں د بنې ژوند هیله وکړه.

هلمند پېژندنې (لوړۍ برخه):

د والي (احاجي محمد نعيم) تر خبرو وروسته د سیمینار لوړۍ برخه پیل شو. دا برخه ډېره لنده وه، یوازي ویناوي په کې وي، چا

کومه ليکلې ليکنه په کې ونه لوستله، استاد رفيع، استاد محمد اصف صميم، محمد حسن ولسمل صيب او ما (يون) په کې د سیمینار د ارزښت، د جوړېدو اړتیا او د پربکړو پر عملی تطبيق ټینګار وکړ. د ځینو دوستانو خبرې په دې لوړنې بحث کې هم د سیمینار تر اصلې

محوره ووتشې، خو بیا هم په مجموعي ډول خبرې اترې د سیمینار پر ارزښت را خېدلې. تر دې نېړۍ یوساعتنه خبرو وروسته د سیمینار مشرتابه هئیت وتاکل شو. د سیمینار مشرتابه لپاره (استاد حبیب الله رفیع) مشر، (استاد محمد اصف صميم) د مرستیال او (عليشاه مظلوميار) د منشي په توګه غوره شول، کله چې د سیمینار د مشرتابه هئیت خپلو مشخصو خوکیو ته لار، نورئیس؛ استاد حبیب الله رفیع وویل: ((خرنګه چې د جمعی مبارکه ورځ ده، د ډوډی او بیا د لمانځه وخت دی، نو موبد سیمینار لوړنې برخه همدلته ختمو، د سیمینار دویمه برخه چې اساسی برخه ده او په هغې کې به ټول دوستان خپلې ليکنې اوروي، هغه به د غرمې تر ډوډی او د ماسپېښین تر لمانځه وروسته پر (۲) بجو پیلواو)، دا پربکړه یې په غوڅ ډول اعلان کړه، ما پرې غې کړ، همدغښې قاطع ریس په کار دی.

د غرمې چوډۍ او لمونځ: د (بېنوا) تالار تر خنګ بل وروکۍ هالو، چوډۍ يې همدىله راوره، چوډۍ د هلمند بناړوالي له خوا تیاره

شوي وه، تر چوډۍ د مخه مو هم له یو شمېر هلمىدي څوانانو او فرهنگيانو سره وکتل، په هلمىد کې مو د تېري تېري شوي ترازيدي، او سنۍ غميزي او راتلونکي حالت په بابد د نظر تبادله وکړه، د هلمىد پر استحقاق مو خبرې وکړي، په تېرو دېرسو ګلونو کې د هلمىد او

هلمىدانو پر محرومیت مو بحث وکړه، تر چوډۍ وروسته نېږدي یو ساعت وخت و، موږ بېرته مېلمستون ته لارو، هلتہ بیا پر ما د خوب یوه څې راغله، کله چې مې دمه راسته شو، نو ګړي یوه نيمه بجهه وه، تشناښ کې مې یو ئېل بیا پر خان او به تېري کړي، دوه رکعته مسافرانه

لمونځ مې وکړه، نو چې ټول ملګري راټول شول، دوه بجې او پنځه وبشت دقیقې شوې، د سیمینار ځای ته چې لارو، نو پوره دوه نيمې بجې وي.

د سیمینار علمي يا دویمه برخه: موږ چې کله دوه نيمې بجې سیمینار ته ورسپدو، نو سیمینار پیل شوې و، کله چې به (درې

خپلې ليکني ولوستې، نو بیا لس دقیقې وخت ورکول کېده، چې ازاد بحث وشي او که چا سره پونستنې وي، هغه مطرح کړي. په سیمینار کې نسه ازاد بحث وشو، تولې (۱۳) ليکني ولوستل شوې. یوازې (توبان وزیري) او (محمد یار یار) د ليکنو پر ځای خبرې وکړي،

چې اکثره يې پر سیاسي موضوعاتو را خېږدي، نورو اکشرو ليکوالو

او پوهانو د تاکل شوي موضوع په باب خپلي ليکنې، چې مخکي تر
مخکي يې ترتیب کړي وي، ولوستلي. ځينو ليکوال او ته چې ليکنې
يې خورا مهمې وي، خود وخت د کمنښت له امله يې ليکنو ته نوبت
ونه رسبد. لوستې او نالوستې ليکنې په دې ډول دي:

ليکوال

د ليکنې نوم

۱ : د هلمند سیند تاریخي، ولسي او

استاد غلام سرور غفاری

مېکانيزه بندونه

۲ : د هلمند سیند ونډه په تمدن کې
استاد شاه محمود حسرت

محمد اسماعيل شريعت يار

۳ : هلمند ته داسلام راتګ

۴ : هلمند په صورة الارض

مولوي عبدالحميد هلمندي

او مسالک او ممالك کې

عبدالغفور ليوال

۵ : ساکان او سیستان

محمدنبي صلاحی

۶ : د هلمند زړه راښکون

محمد زرين انځور

۷ : ديو حقدار ليکوال یاد

استاد فدامحمدنظري

۸ : د بُست داستاني ادب

ډاكتريض محمد څلاند

۹ : د هلمند خاطره

۱۰ : هلمند سیند او حمکو ته ګوابن
استاد عبدالستار ستوري۱۱ : هلمند تر تاریخ و راندې
شريف الله دوست سرواني۱۲ : د بُست شاه زوي
استاد حبيب الله رفيع۱۳ : هلمند رسني او د بیان ازادي
عزيز احمد شفیع۱۴ : هلمند کې دیورانیمو زبرمې
انجینر توریالي رحماني۱۵ : د هلمند اقتصادي جغرافیه
استاد عصمت الله نصرت۱۶ : د هلمند بشونیز بهیر
بهاء الدين

۱۷ : د هلمند سیند او به دچا په ګټه دي؟ توریالي سیستانی

۱۸ : د هلمند لرغونی سیمي او کلاګاني فرید احمد فرهنگ

۱۹ : هلمند او کاکړۍ غاري
عزيز احمد تسل۲۰ : د هلمند لویه ادي
محمد شفیق ژمن۲۱ : هلمند په غزنوي دوره کې
بشیر احمد۲۲ : هلمند په غوري دوره کې
محمد یاسین کریمي(غوري)۲۳ : هلمند د پوهني په ډګر کې
لالخان خروقۍ۲۴ : هلمندي رسني
زين الله ستانکزى۲۵ : هلمند کې دیام وړ عنانه
حميد الله هيواه۲۶ : هلمندي ګردوډ
غلامنبي شاکر۲۷ : د کجکي بند تاریخي شالید
فضل باري فیاض

- ۲۸ : بېنوا پېژندنه استاد حکمت الله ويار
- ۲۹ : هلمند د لرغونی ادب په غېړ کې
- ۳۰ : په منځنۍ ادبی دوره کې د هلمند نومیالی حمیدالله حمیدي
- ۳۱ : د هلمند په ۱۳ کلنډ جګړه کې
- د ماشومانو روانی حالت پوهیالی عبدالمناف فردین
- ۳۲ : هلمند په بریتانیا کې (هلته د هغو سرتپرو لپاره چې هلمند ته د جګړې لپاره رائخي هلمند ته ورته سیمه جوړه شوې چې سرتپري له وړاندې لاله دا ټول سیمې سره بلدتیا ولري).
- ۳۳ : د هلمندی مېرمنو د ڈوند ربنتینې انځور نیلا پرهر
- ۳۴ : سویل لوپدیغ ولایت هلمند ته یوه لنډه کتنه هلمندی
- ۳۵ : هلمند د محمدزیو په دوره کې سردار محمد همدرد
- ۳۶ : د سند - هلمند تمدن زموږ د تاریخ پیلامه ڦیارن: احسان اللہ ارینزی
- ۳۷ : د هلمند په غېړ کې د لرغونی ادب دوره خیر محمد همت بصیر الحق عادل
- ۳۸ : د هلمند پښتنی دودونه تولې ليکنې تر نېږدي (۴۷) ليکنو پوري رسپږي.

څوان نسل فرهنگیانو په دي سیمینار کې دا ثابته کړه چې دوي په زغردہ د مسایلو، ستونزو، ماضی او حال د سپړلو او راتلونکو احتمالاتو د ارزونې وس لري. د سیمینار ليکنې دومرة په زړه پوري وې

چې سېرې یې بلې خوا ته نه پربنښو، زړه یې هيله کوله چې توله ليکنه بايد ولوستل شي.

په سیمینارونو کې چې معمولاً اوږدې ليکنې لوستل کېږي، پر ځینو ګډونوالو د خوب د غلبې راتګ حتمي او معمولي خبره ده، دلته هم پر یوه نیم د خوب یوه څې راتللله، خواکشرو ګډونوالو په پوره خوند، دقت او لذت د سیمینار ليکنې واورېدلې. دا د هلمند د هر اړخیزې څېړنې، ارزونې، پلتینې، تېر، حامل او راتلونکي په باب خورا ګټور سیمینار و، سیمینار مازیګر ناوخته (شپږ) بجې پايته ورسپد.

د هلمند توت

کله چې سیمینار ختم شو، نو د ملي امنیت رییس بناغلي (نعمیم مومن) چې د ددې سیمینار په امنیت ساتنه کې یې مهم رول درلود، مېلمانه د ملي امنیت ریاست ودانۍ ته دعوت کړل، هلتہ یې د توتو مېلمسټيا جوړه کړي وه، توت او شړومبی دواړه تیار وو، نړدې

(شپېتو، اویا) تنو ته یې تیاري نیولی و، خورا خوندور توتان وو. دا چې شړومبی مو پرې له پاسه وڅښه دا نو بیا بل کیفیت، ماته یې د لغمان (۳۰-۳۵) کاله وړاندې خاطرې رایادي کړي. کله چې وړوکی ووم، نو زموږ کور ته ورڅرمه د الینګار بهانده سیند بهبهد، هلتہ د سیند غارې ته د توتو ګنې وني وي، توتان به مو وختنل، د سیند غارې ته به مو یخ کړل، وبه مو خورل او کله چې به ورسره شړومبی مل شو، نو هغه به بیا بل خوند و، تر شړومبی وروسته د سیند پر غاره ترشنه سیوری لاندې او بیا د شنې کبلې له پاسه به مو خادر هوار کړ او بیا به نو د خوب بناپېږي پر ستړګو د خوب خادر راخور کړ. د ماشومتوب هغه خوند او د ژوند او سنې ستړتیاوې او غمونه که سره پرتلې کړو، نولکه خوب چې له وینې سره پرتلې کوي. توتان مو خورل، بنه خوند یې وکړ او د زړه له کومې مو کوربنو ته د عاګلاني وکړي.

د بُست راډيو ګتنه

د ملي امنیت ریاست کې د شړومبو تر مېلې وروسته له استاد (عبدالستار ستوري) او د بُست راډيو خربیال (احمد شاه پاڅخون) سره د بُست راډيو پر لوري وخوچدو، تر (۱۵) دقیقو مزله وروسته هلتہ ورسپدو. بُست راډيو د لښکرګاه بنارد (لومړۍ) ناحیې په یوه دوه

پوریزه ودانۍ کې فعالیت کوي. هلتہ مو د بُست راډيو مسؤول او د راډيو له نورو کارکوونکو سره چې دا مهالل لاهم په راډيو کې وو، وکتل. د بُست راډيو له مسؤول بناغلي (عبدالسلام ذاهد) خخه مو د راډيو په باب هر اړخیز معلومات ترلاسه کړل. بُست راډيو په مجموعی ډول (۳۰) کارکوونکي او، (۱۸) ساعته نشرات لري او په هلمند کې د راډيو ګانو په جمله کې هغه راډيو د چې خورا ډېر اور بدلونکي لري. له (عبدالسلام ذاهد) سره مو د بُست راډيو، نورو راډيو ګانو او په ټولیز ډول په هلمند کې د ټول نشراتي بهير په باب هر اړخیزې خبرې اترې وکړي. پټان صېب د راډيو د مشر (ذاهد) ترڅنګ، د راډيو له نورو کارکوونکو، له افتخاري همکار (عبدالستار ستوري) او نورو سره هر

ارخیزه تلوپزیونی مرکې وکړې، د بُست راه یو خبریا مل (احمد شاه پاخون) له ما خخه هم هیله وکړه چې یوه راډیویی مرکه ورسه وکړم، هغه سره ستیديو ته لرم، نبدي (۲۵) دقیقې مرکه مو وکړه چې اکثره پر فرهنگي مسایلورا خربدله.

د بُست راه یو کارکونکو زموږ ډېر زیات عزت وکړ، ډول ډول جوسونه یې راول، چای یې راول، له محبت او اخلاصه ډک مجلس مو ورسه وکړ او د فرهنگي کارونو د سرته رسونې لپاره مو د ګډې

ملګرتیا ذمنه وکړه. له هغوي خخه تر خدای پامانی وروسته، نبدي یو ولس بجي وي، چې بُست هوتيل ته ورسپدو، د ډودۍ وخت نه و، خو کورینو موبه ته یو خه تیار کړل، تر هغه وروسته خونې ته لرم، هلتنه د ملي تحریک دوہ ملګري (محمد اشرف) او (قاري بختيار) د مخه موبه ته منظر وو. تر لپې دمي وروسته قاري بختيار راته یو بنکلی شعر په ترنم کې واوروه. د تحریک او نورو کارونو په باب مو له (محمد اشرف پروانه) او (سردار محمد همدرد) ورور سره تفصيلي خبرې وکړې. تر (۱۲) بجو پوري مو هغوي سره مجلس وکړ، بیا هغوي د کور او موبه د خوب پر لوري لارو.

اراكوزيا پوهنتون

د جوزا پر لوړۍ نبته د شنبې سهار کله چې مو په بُست مېلمستون کې چای وڅښه، نود والي صېب یو سکرتر راته وویل : ((تابو، فراهي صېب او انځور صېب یو خای ته سفر لرئ)), ما وویل: ما خو ډېرو دوستانو سره وعده ایښې، که زه پاتې شم بنه به وي، که والي صېب له رسمي انه یوالتو سره لارښې، بنه به شي، که ماته اجازه راکړئ، خوشاله به شم، هغه وویل، نه! والي صېب ډېر تینګکار کړي، ستاسو تګ حتمي دی، (لس پنځه لس) دقیقې وروسته بیا راغې، ما ته یې

وویل: ئان تیار کړه، ما بیا وویل: که زه لارنه شم بنه به وي، دلته به دوستان وګورم، هغه بیا خپله خبره تکرار کړه، ويې ویل: ((ذر ظو، تر لس یو ولسو بجو بېرته رائخو)). ما له نورو خلکو سره پر وعدې سرېږه (بشر مل صېب) سره هم وعده کړې وه، بشر مل د دویم تولګي زده کوونکي، د هلمند ادبی بهير غړي، بنه شاعر دی او په ډېر کم عمر کې

د پخو سپريو کارونه کوي، هغه نن په سباوون تلوپزيون کې د کوچنيانو لپاره ټولنه پرانيستله، هغه سره مې ژمنه وه، خود والي صيب د سکرتر او وروسته بیا د فراهي صيب په ټينګار د والي صيب له کاروان سره ملګري شوم. د هلمند د خلکو استازې نسيمه نيازې خور هم دا مهال په بُست هوتيل کې له موږ سره یو خای شوه. د امنيت ريسن بساغلی (نعميم مومن)، یو تن ډربور، زه (يون) او (نسيمه نيازې) خور د امنيت ريسن په مرمى ضد ډاډسن ګاډي کې کښاستو، لومړي د اركوزيا پوهنتون ته لارو، په اركوزيا پوهنتون کې د طب پوهنځي پرانيسته وه، دا پوهنتون چې (درې کاله) د مخه پر (۱۳۹۰) کامل جوړ شوي، ټول (۸۱۰) شاوخوا، محصلين او (۵۱) استادان لري، د پوهنتون ريس بساغلی (قدرت الله يعقوبي) دی، پوهنتون په بنه معیار فعالیت

کوي، د هلمند خلک او محصلين ورڅخه خوشalle برپښبدل. د غونډي پیل د قران کريم د خو مبارکو ایتونو په تلاوت وشو، بیا ملي سرود وغړول شو، د پوهنتون ريسن، لنډه وینا وکړه، بیا والي صيب د

ارکوزيا پوهنتون او په هغه کې د طب پوهنځي د پرانيستې په باب لنډي خبرې وکړي او دا یې د هلمند په تحصيلي ډګر کې یوه نوې

زياتونه وبلله. په غونډه کې له کابل څخه پر راغلو مېلمنو ستاینليکونه هم ووبېشل شول.

بیا مو په ګډه د طب پوهنځي د پرانيستې پته، پري کړه او ټولو په ګډه خورډ (شېریني) و خورله، هغه کسان چې له والي صيب سره په سفر کې ملګري وو، هغوي راوطل او نورو خپلې غونډي په دوام ورکړ.

د ناد علی پر لوري

کله چې مود ارکوزيا پوهنتون د طب پوهنځي پرانیسته وکړه، نو د (ناد علی) ولسوالۍ پر لوري مو حركت وکړه. د امنیت ریسیس په مخکې سیتی، زه او نسيمه نیازی خور په شاته سیت کې ناست وو، دا نو په ټول عمر کې دې ولایت او دې ولسوالۍ ته زما لو مری سفر و. سهار لس بجې به وي چې د بنار له خندو پر هغه پله پورې وتو چې لښکرګاه بنار له ناد علی (ناوي، مارجي او ګرشک) ولسواليو سره وصلوی. سړکونه د خدای (ج) په فضل ټول پاخه شوي وو، ولسوالۍ ته

غځبدلي لاره هم په بنه او اساسی ډول رغبدلي وه.

د پاخه سړک ترڅنګ کيندل شوي نهر د یوه عصری تمدن مظاهره کوله. د امنیت ریسیس دوه کاله مخکې پر لښکرګاه بنارد طالبانو د برید یادونه وکړه. هغه وویل: ((هغه مهال د هلمند سیند د چکالی له امله تقريباً وچ شوي و؛ هېږي کمې او به په کې وي، د سیند دي غاري ته په سوونو طالبانو پر لښکرګاه بنارد برید نیت درلود، ان ویل کېږي چې انگربزان هم ورسه همغارې وو، پر بنار سخته جګړه ونبسته، خو موب او د بنار مدافعنو د انگربزانو او نورو بهرنیانو له مرسټي پرته

طالبان پر شا وتمبول، د طالبانو په سلګونو مرې دلتہ او هلتہ پر ئځای

پاتې شول، کله چې انګربزان زموږ له دفاع خبر شول، نو هغوی هم ځانونه راوسول، هزې یې پیل کړې، دا نو بیا هغه مهال و چې طالب په سيمه کې هېڅ موجود نه، لښکرګاه او په مجموع کې هلمند سخت جنګونه زغملي دي، اوس د خدای فضل دي، موب ګنو ولسواليو ته د ځمکې له لارې سفرونه کولائي شو. امنیت به نور هم بنه واي، که مرکزي حکومت هلمند ته پاملننه کړې واي.)

نړدي (پنځلس کېلومتره) مزل به مو کړي و، هوارو، پراخو او بنپرازو ځمکو چې په ونو او شينليو پونسلې وي عجیبه منظره جو پوله، سړي چې نور وچکالی څپلی او شارو نیولی افغانستان ليدلی وي، نو د هلمند دا ولسوالۍ، ورته دasicې بنسکاري چې د ختیزې اروپا کومه سيمه ګوري، نيمه میکانيزه زراعت یې هغه چاته خورا خوند ورکوي چې له شينليو او کرنیزه مسایلو سره لپوالتیا لري. تر شل پنځه ويستو دقیقو مزله وروسته اصلی هدف ته ورسېدو.

ناد علی او بنوونځی

والی صیب او د پوهنې کاري تیم اصلًا موږ ناد علی ولسوالی کې د بنوونځیو د پرائیستې لپاره بللي وو، د لته د یو بنوونځی د ودانۍ ډبره اینسودل کېده، دا لېسه په (څلور لارې) سیمه کې موقعیت لري چې دوى یې ((چهار راهي)) بولی او لېسه هم د (عبدالحی) لېسې په نامه یاد پده.

د قران کريم د خو مبارکو ایتونو تر تلاوت او د ملي سرود تر غړولو وروسته لوړۍ د ناد علی ولسوال بناغلي (انجنيير محمد ابراهيم) خبرې وکړې. دی یو ټوان ولسوال او له ظاهري خپري او چلنده خورا

با استعداده بنکارپدہ، لوړۍ یې مېلمنو ته هر کلی وواي، د امنیت په باب یې خبرې وکړې، په ناد علی کې یې د زدہ کوونکو په باب وویل چې ټول (دولس زره) ۱۲۰۰۰ زده کوونکي لرو، له هغې جملې خخه درې زره (۳۰۰۰) تنه نجونې دی.

ورپسي د پوهنې رئیس بناغلي (عبدالمتنی جعفر) خبرې وکړې، ده د خپلو خبرو په ترڅ کې وویل: ((اوسموږد په ټول هلمند کې (۲۵۲) با به بنوونځی لرو، (۵۳) بنوونځی موږ پرائیستل او (۱۳۰) بنوونځی لا هم ترلي پاتې دی. په (۲۵۲) بنوونځیو کې (۶۰) با به

بنوونځی ودانۍ لري. په ټول هلمند کې (۲۵۲) بنوونځی دی چې (۷۲) یې لېسې دی.

په (۱۳۹۲) کامل کې مو (۴۴) پروژې لرلې چې زیاتې برخې مو بشپړې کړې. د (عبدالحی بنوونځی) ودانۍ چې په څلور جریبه او (۷) بسو ځمکه کې جورېږي، هم د همدي پروژو له جملې خخه ده، دا بنوونځی (۱۲) درسي خونې او نور ملحقات لري.)

ورپسي د هلمند والي بناغلي الحاج محمد نعيم وينا وکړه، هر

کلی یې وواي، د امنیت، د کوکنارو د کښت کښت او نورو مسايلو په باب یې تر خبرو وروسته وویل: ((ناد علی کې اوسموږد خداي په فضل بند مكتب نه شته، (۷) بنوونځی بند وو، هغه هم خلاص شول)! والي زیاته کړه: ((ایه ناد علی کې د نجونو لپاره شپږ بنوونځی فعال دی چې یوه یې لېسه ده))

د والي صیب تر خبرو وروسته دعائیه وشه او بیا ټول راغلي هیئت چې فراهي صیب، انځور صیب، نسيمه نیازی او نور په کې شامل وو،

تولو په ګله د بنوونځي د ودانۍ ډبره کېښوده. کله چې ډبره کېښودل شوه، یو سپین ډبری چې دیني عالم هم او غتيه لونګۍ یې پر سروه، ويلى: یې چېري دی (یون) صېب، چېري دی؟ زه ورته یو چا

معرفی کرم، ويلى یې دغه دی، هغه ويلى نه دا نه دی، ما ويلى، چې یون صېب به غت سپړی وي غت غت برپتونه به یې وي، غېږ به ترې نه چاپېرېږي، بیا نو غاړه یې راکړه، د مورشیدې دې شه ټول کابل دي وڅوڅو، زموږ د زړه زنګ دی لري کړ، یاره چې همدلتہ راسره پاتې

شي نو خورا خوند به وکړي. ما ويلى، مننه، بیا بل وخت. له خلکو سره تر خداي پاماني وروسته مو مو یو خودقيقي مزل وکړ. ولسوالۍ ته ورڅرمد د (قلعه هزاره) په نامه یو بل بنوونځي چې تیار جوړ شوي و، د هغه پتی پربکولو ته ورغلو، دلتنه هم د معمول په خېر د قرانکريم د خو مبارکو ايتونو تلاوت وشو، بیا ملي سرود وغږول شو، بیا د پوهنې

رييس خبرې وکړي، والي صېب خبرې وکړي، نسيمي نيازې، چې د

هلمند د خلکو استازې ده، لنډه وينا وکړه، ناست کسان چې ټول شمېر یې تر سلو تنو نه زیاتېده، نجونې او هلکان په کې شامل وو، یو شمېر یې قومي مخور وو، ټول د همدي شاوخوا سيمې او سېدونکي وو. نيازې خور دې خلکو ته په خطاب کې وویل: ((زه هم د همدي ولسوالۍ یم، ستاسو خور یم. تاسو ټول باید زده کړي وکړي.

خصوصاً خويندو ته مې خطاب دی. که ما زده کړي نه واي کړي، نو

نن مې په پارلمان کې ستاسو نمایندګي نه شوای کولاهی، نو تول بايد تعليم ته مخه وکرو، له تعليم پرته مو د خلاصون هېڅ بله لاره نه شته، تردې روسته د بنوونځي پرانیسته وشوه. دا بنوونځي د (قلعه هزاره انانثیه) نومبده، یوازې د نجuno لپاره و، بنه په بنسټیز ډول جور شوی و، خوکۍ او مېزونه یې تول په بنه مستحکم ډول جور شوي وو، د

د ډوال پر مخ توري تختې او سپین تباشير سپري ته خپل ماشومتوب او د بنوونځي دوران راياداوه. کله چې مو بنوونځي پرانیست، نو د بنوونځي د مسولينو او معارف چارواکوله خوا په غونډه کې راغلو مېلمنو ته د ملي دود په توګه د عزت لونګي هم ور پر سر شوي. د دغه بنوونځي تر کتنې روسته مو یوکرنيز مرکز هم وکوت چې هغه هم نوی جور شوي و، هلتنه د بېوزلواښو او کونډو لپاره یو کورس هم ترتیب شوي و، د هلمند د کرنې ریاست له خوا بېوزلوا مېرمنو او کونډو سره (دوه، دوازې) مرسته هم کېدله. دا کار که خه هم هلتنه د بنوونځي او نورو خلکو له خوا تائید شو، خو ویل یې چې د (اوزو) قیمت خورا لور دی، یوه اوژه په (دېرش زره) افغانی تمامه شوي وه. ددي مرکز تر لیدنې وروسته د لښکرگاه بنار پر لوري و خوچیدو. دولس نیمي بجي وي، چې لښکرگاه ته ورسپدو.

د ملي تحریک غونډه

کله چې له نادعلي ولسوالۍ خڅه لښکرگاه ته راغلو او بیا بُست مېلمستون ته نو بنه ستري وو، ژر مې بر حان او به تبرې کړي، سردار محمد همدرد صېب او حاجي صېب محمد اشرف ته مې زنګ وواهه، هغوي وویل: د ملي تولنو په دفتر کې د تحریک ملګري راتبول شوي او ستاسو انتظار باسي. زه او پتیان صېب سملاسي د ملي تولنې پر لوري و خوچیدو، تر یو خو دقیقو مزله وروسته هلتنه ورسپدو. د ملي تولنې په دفتر کې د ملي تحریک (۱۵ - ۲۰) تنه هغه ملګري سره راتبول شوي وو، چې د لښکرگاه له بنار او نړۍ سیمو خڅه وو، د وخت د کمبنت له امله مو په ولسوالیو کې د تحریک نور غړو ته زحمت ور نه کړ. تر پېژندګلوي وروسته مو غونډه پیل کړه.

غونډه د بساغلي (ملا عبدالرشيد) له خوا د قران کريم د خو

مبارکو ایتونو په تلاوت پیل شو، بیا د ملي تحریک غړي بساغلي (محمد اشرف) هر کلې ووايده او ددي غونډې د جورې دو اړتیا یې په داګه کړه، بیا د ملي تولنې مشر بساغلي (سردار محمد همدرد) خبرې

وکړي او په هلمند کې یې د ملي تحریک د خانګي د جورپدو پر اړتیا تینګار وکړ، دغه راز یې د مدنۍ ټولنې په استازی د همکاری ژمنه وکړه، ورپسې بناغلي ډاکټر (شمس الرحمن) په هلمند کې د تحریک د منظمو تشکیلاتو د جورپدو غوبښه وکړه او وې ويل: په هلمند کې د ملي تحریک مینوال او لپوالي خورا زیات دي، خومره چې ژر کېږي، باید د تحریک خانګي په هلمند کې فعالې شي، نورو څوانانو هم په

ترتیب سره خبرې وکړي. د هېواد پر څوان نسل یې پر پانګونې تینګار وکړ. د تحریک غرو په یوه خوله د دار او وېړي پر وړاندې د تحریک ملي مبارزه وستایله. د تحریک په غرو پسې ما خپلې خبرې وکړي، د تحریک پر تېرو فعالیتونو مې رينا واچوله، د تحریک د اوسنیو فعالیتونو په باب مو بحث وکړ او راتلونکو احتمالی فعالیتونو او پلانونو ته مې گوته ونیوله. د تحریک ټولو غرو په تېره موده کې د تحریک د غرو فعالیتونه وستایله او راتلونکي ته یې لاھيله منتیا بشکاره کړه. د غونډې په پاى کې پرېکړه وشه چې لوړۍ به په هلمند کې د تحریک د خپلو غرو په خوبنه له خپله منځه یوه لارښوده جرګه یا شورا جوره شي، دا شورا به ورو ورو د تحریک د خانګو د جورپدو په اړه پرېکړه کوي، بیا به لوړۍ په لښکرګاه او وروسته به په ولسوالیو کې د تحریک خانګې جورووي. غونډه په دعايې سره پايتنه ورسپده.

بُست پروډکشن

کله چې مې د تحریک له غړو سره غونډه پايتنه ورسپده، نو د تحریک یو غړي راته وویل چې دلته د (بُست پروډکشن) په نامه یو پروډکشن کار کوي، د هغه مشر او خو تنه ملګري یې راغلي، تاسو سره ګوري، ما ویل مهرباني وکړه، رايې وله، د خونې په یوه ګوت کې کېناستو، (محمد اصف دلور)، د بُست پروډکشن موسس راته لوړۍ خپل پنځه تنه ملګري راوېښدل، بیا یې د بُست پروډکشن په باب معلومات راکړل، وېې ويل له تېرو درې خلورو کلونو راهيسې فعالیت کوو، مستند فلمونه جورپوو، فلمونه هم ژبارو او دوبله کوو یې هم.

محلی ټلوېزیونونه زموږ تولیدات نشروي، اوس تر (۲۵) زیات ممثلین لرو، لنډه کمیلهې فلمونه هم جورپوو، ستیج ډرامې هم، د هر یوه بېلګه یې په کمپیوټر کې رابنګاره کړه، ما دلور صیب ډېره خواه، ربنتیا هم ډېر زپور هلك دې، چې په یوه تنګ او اغزن چاپېریال کې یې د هنري کارونو لپاره لاره پرانیستې ده، دلور وویل: پخوا ډېړې موسسيې فعالې وي، مسوب خخه یې د پروګرامونو د جورپدو غوبښه کوله، زموږ تولیدات یې هم اخيستل، خو په دې وروستيو وختونو کې ډېر شیان پر تېه ولټه دې. ما دلور صیب ته وویل، بنه ده چې په خپلو

پښو ودرې، ورو ورو پرمختګ تر یو ناخاپې پرمختګه بنه دی، یو بل سره به ملګرتیا کوو، هیله ده چې د هلمند پر مارکیت سرېبره د هیواد نورو برخو ته هم خپل تولیدات ورو ورو رسوو.

د هغه د عملی کارونو جريان مې له نېډۍ خڅه کتلی واي، بل وخت ته مې ورسره ژمنه وکړه، له دوی مو خدای پاماني واخیسته.

تر هغه وروسته (اميري) هوتيل ته لارو، هلتله د ولایتي شورا په نويو تاکنو کې بریالي کاندید، بناغلي (حاجي عبدالکريم اتل) موبه ته ډوډۍ تيارة کړي وه، هلتله توپان وزيری صيې او نور ملګري هم وو، خورا خوندوره ډوډۍ وه، لوکس او پاک هوتيل و، د هوتل کارگرانو د افغانستان له درې رنګه بېرغ خڅه کميسونه جوړ کړي وو، خورا بنه بنکارېدل. ډوډۍ خوندوره او هوتيل خورا بنايسته وو.

بُست پوهنتون

په (اميري) هوتيل کې تر ډوډۍ خورلو وروسته د مېلمسټون پر لوري و خوئبدو، هلتله له رسپدو سره سم بیا هم موږ ولار وو، موږ ته یې وویل چې بُست پوهنتون کې غونډه ده، والي صيې او ټول مېلمانه هلتله خې، موږ کې کېناستو تر لس دقیقو مزله وروسته بُست پوهنتون ته ورسپدو. (۱۵) کم خلور بجې وي چې غونډه پیل شو، د غونډې

لپاره خورا بنه ترتیبات نیول شوي وو. غونډه له معمول سره سم د قران کريم د خو مبارکو ایتونو په تلاوت سره پیل شو. وریسې ملي سرود وغړول شو. بیا د بُست پوهنتون عمومي ریس بناغلي (احمد جان پوپل) خبرې وکړي، هغه وویل: بُست پوهنتون پر (۱۳۹۱) کامل تاسیس شو، اوس د طب، انجینيري او کمپیوټر ساینس پوهنځي لري، (۶۰۰) محصلین همدا اوس په دې پوهنتون کې زده کړي کوي. وریسې د بُست پوهنتون علمي مرستیال خبرې وکړي، بیا د هلمند والي (حاجي

محمد نعیم، خپله وينا وکړه او په هلمند کې یې په تحصيلي ډکر کې وروستۍ بریاوې وستایلې، ده په لښکرگاه کې د درېيو خصوصي

پوهنتونو شتوالي په تحصيلي برخه کې غوره پرمختګ وباله، ورپسې استاد غلام نبی فراهي، استاد حبیب الله رفیع، د امنیت ریيس (نعمیم مومن) او بیا ما (یون) خبرې وکړې، د بُست پوهنتون پرمختګونه مو د

ستاینې او خوبنې وړوبلل. د غونډې په بهیر کې ددې پوهنتون علمي مجله (بُست پوهنتون) هم ووپشل شو، خورا نبه علمي او خوره مجله وه، د غونډې په پای کې له کابل خڅه راغلو مېلمنو ته ستاینليکونه هم ورکړل شول.

غونډه په دعايې سره پايتنه ورسپده، بیا مو د بُست پوهنتون خلور پورپزه ودانۍ، درسي او اداري خونې وکتلې، خورا عصری، پاكې

مجهزې او مکملې وي. د عصر اکثره غوبنستني په کې پوره شوې وي، د مرکز کابل تر خصوصي پوهنتونو یې سیستم، سویه او سلیقه لوره بنکارپده، سپري ته یې ژتر ژره د تدریس اشتها راوستله، له بناغلي احمد جان پوپل خڅه مې د هغه د سلیقې، سویې او پوهې له امله مننه وکړه، زه پر دې هم خبر و مچې بناغلي پوپل د یوې درنې کورنۍ غږي دې، دا معلومات مې هم درلودل چې پلار یې بناغلي (حاجي ادم خان

پوپلزی) دا شپږ کاله کېږي په بګرام کې د کورنۍ او بهرنیانو له خوا د کوم تور په تور بندې دې، عجیبه خبره خو دلته دا د چې ویل کېږي

پلار يې د طالب او القاعدي په تور بندی دی، زوي يې په اقتصاد او حقوقو کي دوه ماستري لري او د سيمې په کچه يې بونکلي پوهنتون

جوړ کړي دی، پښتون خو وي همداسي چې د دومره ستر علمي مرکز
جوړول يې هم له توره نه شي سپینولاي.

د پوهنتون په ليدو خورا خوشاله شوم، فراهي صيب ته مې وویل
چې يو خل دوه خو به تدریس ته راخو، د پوهنتون لیدنې زموږ په ذهن
کې يوه خوبه خاطره پربنوده او جوړونکي ته مې د زړه له کومي دعا
وکړه.

د لبکرګاه واتونه

د بُست پوهنتون تر لیدنې وروسته د امنیت ریس (نعمیم مومن) موب
تر بُست مېلمستونه ورسولو. نسيمي خور وویل: سبا تاسي روان
یاست، خود لبکرګاه بنار موونه لیده، زه خپل موټر راغواړم چې
بنار درباندي وګورم، دا مهال دلته د امنیت کورلاموټر ولارو، امنیتی
مسئل وویل، ستاسو د امنیت مسئلیت زموږ پر غاره دی، تاسي چې

هر چېرته حئ، موب درسره يو، خپل موټر مه راغواړئ، همدي کرولا
موټر توري بنيبني لرلي، په هغه موټر کې کېناستو، د هلمند د مرمو
فابريکي له خنګه تېر شو، د بنار واتونه خورا بنکلي او لوی وو، د بنار
تول سړکونه او فرعی سړکونه پاخه وو، نسيمي خور وویل، اول (زاره)
بازار ته حو، هلتنه ډېر بنه ايسکريم خرڅېږي، هلتنه حو، لومړۍ هلتنه
ورغلو، نسيمي خور وویل، موب چې واړه وو کله چې به له لېسې خخه
رخصت شو، نو دي ايسکريم ته به ضرور راتلم، خورا خوندور ايسکريم

دی، هغه خوند چې زما په خوله کې دی، تراوسه مې نه هېرېږي. ما ورته وویل، گوره هسې مزه به ونه کړي، دې وویل وبه یې گورې ډېر خوندور دی، ژر یې هلته رسولو، ډربور کښته شو، ((رووف شپريخ والا)) خخه یې ژر موټر ته ايس کريم راواړ، نسيمي خور وویل: خنګه دی؟ خوندور دی که نه؟ سره له دې چې ډېر خوندور نه و، متوسط و، خو ما ورته وویل: ډېر خوندور دی. ما ورته زياته کړه دېته چې سرې وړوکۍ واي، پیسې هم ورسه نه واي او له مكتبه هم راتښتېدلاي واي، نو بیا دي دا ايس کريم خورلای وي، نو عجب خوند به یې کړي واي، ته یې چې خوندور ګنې، دا د همغه ماشومتوب خوند او خاطره ده، ما وویل: یو سرې و، (اش) یې کله نه و خورلای، یو چا ورته ډېر صفت کړي و، ورته یې ویلي وو: کله چې بنار ته لارې، نو پلان هوتيل ډېر بنې (اش) پخوي، حتمي به یې خورې، داسې خوندور دی چې خوند به دې په عمر کې له خولي خخه ونه خي. کلیوال سرې چې بنار ته راغلى و، نو د هوتيل شاګرد ته یې وویل (اش) راواړه، هغه ورته عاجل (اش) راواړه،

ده خور، خو په خوند یې پوه نه شو، بیا یې نور شيان ورته راواړل، هغه یې هم و خورل، خو شبې وروسته یې بیا غړ وکړ، و هلكه! اش راواړه،

د شاګرد فکر نه شو، بیا یې په زوره غړ وکړ، و هلكه (اش) راواړه اش!، هغه ورته وویل اش خو مې راواړ! ده وویل رادې وړ؟ هغه وویل هو! ده وویل: خه شو؟ هغه وویل ودې خور، ده وویل بنې ومه خور، هغه وویل هو! نو ده وویل: بنې ومه خور، نو خومره مزه به یې کړي وي؟

ما نسيمي خور ته وویل چې دې ايسکريم ته همغه د (اش) اشتھاه په کار ده، نسيمي خور هم سخت و خندل، ما نسيمي خور ته وویل، ايس کريم به هم خورو، خو بنار کې به هم ګرځو، خکه چې وخت ضایع نه شي، د بنار ډېری واتونه مو وکتل، نسيمي خور خپل نوي کور ته بوتلو، بنایسته کور یې جوړ کړي و، ما ورته وویل، وکيل چې کور، دېره او هوجره ونه لري، تر دې وروسته ډېر سخته ده چې یوازې په وچ وعظ او نصیحت سیاست وکړي او خپل پلانونه عملی کړي. د نسيمي

خور د کور تر کتنې وروسته بیا بنار کې د بېلاښلو واتونو پر ليدو مصروف شو، دا وخت مې نسيمي خور ته وویل: د (هلمندوال) صېب مرحوم کور راته پیدا کړه چې هلته لارې شم، زامنو ته یې فاتحه وکړم، هلمندوال صېب د هلمند یو تکړه قومي مشر و، په بېړنې لویه جرګه او

د اساسی قانون په لویه جرګه کې د هلمند د خلکو استازی و، ډپر هیواد پال او ملي شخصیت و، زما ډپر دوست و، تر مړینې د مخه یې راته زنګ وواهه چې زه سخت مريض یم، هندوستان ته د درملنې لپاره خم، دا دنيا فاني ده که زه لارم، نو زامنو ته مې وصيت کړي چې (يون کاكا) موکومه خبره کوله، هغه به ضرور منئ، نو ستا به امر وي او د ورپرونو به دې غاره . د هلمندوال صېب خبرو، همفه وخت ډپر ولرزوبل، دا په ټلېفون کې د هغه وروستي خبرې وي، ما بیانه هلمندوال صېب ولید او نه مې ورته خبرې واور بدې، کله چې هلمند ته لارم، نو اول مې د هلمندوال صېب د کور او زامنو پوبنتنه وکړه، زموږ هلمندي ملګرو هلمندوال صېب ډپر بنه پېژنده، د هغه مشر زوي (عزت الله هلمندوال) یې هم پېژنده، پر لوړې شپه یې ورته ډپر زنګونه ووهل، خورخ نه شو، موږ سره چې په موټر کې کوم امنیتي ملګري و، هغه وویل، ما د هلمندوال صېب کور لیدلی، هلته به ورسو، تر یو خو دقیقو مزله وروسته هلته ورسپدو، د هلمندوال صېب مشر زوي (عزت الله هلمندوال) په کور کې نه و، کشر زوي یې راووت، هوجرې ته ورسه نتو، دعا مو ورته وکړه او ژر راووتو.

دا وخت نسيمي خور وویل: زما ورونه (عزيز) او (حفیظ الله) ستا ډپر مینوال دی، هر وخت تاسو یادوی (عزيز) یوه (وارلس تی وي شبکه) جوړه کړي ده، افغانی چینلونه تول په کې دی، (ژوندون) هم په کې دی، هغه به هم وګوري، یوازې خو دقیقې به ورسه پاتې شو.

تر یو خو دقیقو مزله وروسته هلته (عزيز وارلس نېټورک) ته ورسپدو. د نسيمي خور ورونو هر یو (عزيز) او (حفیظ الله) موږ ته تود هر کلی ووایه او تودې غېږې یې راکړې، ډپر زیات خوشاله شول،

هغوي وویل، لکه خوب چې گورو، دا زموږ یو ارمان وچې تا به گورو او هغه هم په هلمند کې. حفیظ الله وویل، هلمند ته بايد ډپر وخت

لپاره راشې، په دومره لنډ او تنګ وخت کې زموږ تنده نه ماتېږي، (حفیظ الله) د سيمه يېزو شوراګانو مشر دي، ډپر زیات اجتماعي روابط لري، هغه وویل، په سوونو سپین ویري او مشران به درته دعوت کرم، تول درته سخت احترام لري، خپله تکلاره به ورته بیان کړي، ما وویل، که ژوند و، بیا به راشم، د ډپر وخت لپاره، اوس خو لنډ تنګ رسمي سفر و، بساغلي (عزيز) دا نېټورک داسي جوړ کړي چې لين نه غواړي، یو بکس دی هغه کې یې (۳۰ - ۴۰) چینلونه اعيار کړي دي، (خلور زره افغانی) قیمت لري، د هلمند ولسواليو ته خدمات وړاندې کوي، هر خوک کولای شي، ددې بکس په اخيستلو سره افغانی چینلونه په اسانې سره وګوري، دا مهالد نسيمي خور وراره (داود) او بساغلي (نجیب) د افغان تیلیکم مشر هم حاضر وو. له هغوي خخه مې مننه وکړه او کورودانی مې ورته ووایه، ډپر ټینګ ست یې راته وکړ، خو موږ ترې په وج زور اجازه واخیسته.

ملت بابا پارک

د (عزیز وارلس نپیورک) تر کتنې وروسته د هلممند پر سیند پر تړل شوي پله پوري وتو، د (ملت بابا پارک) ته ورغلو، دا خورا بنايسته، بشکلی او شین پارک دي، خوان پارک دي، نېډې (شل جريبه) مساحت به لري، هئينې ودانۍ، کانتين او د خولي ودانۍ هم لري. خودانۍ يې اوس اکثره ګربدلې دي، رنګ يې هم اوښتی، د پارک په منځ کې یو ستیج دي، چې چت ته يې زينه هم پورته شوي. پارک ډېر بنايسته دي، خو عزت يې لکه خنګه چې پکار دي، هغسي نه کېږي،

نسیمي خور وویل، دا پارک د (اسدالله وفا صیب) او (ګلاب منګل صیب) په وخت کې خورا بنايسته، خو اوس دا دی ورڅه په ورڅه خرابېږي. خو دقیقې په پارک کې وګرځدو، هم خوشاله شو او هم خفه، ګن شمېر خوانان پارک ته راروان وو، لوبي او ساعتیږي يې کولې، د وتو پر وخت د دروازې ساتونکې، چې تکيونه يې په لاس کې وو، په خورا مینه خلاصه غې، راکړه: یون صاب مولادې راوله! نسیمي خور وویل: ټول هلمندوال دې پېژني، معرفې ته دې اړیانا نه شته، هغه ته

مې وویل: خلک مفت رائې، که تکت ورکو؟ هغه وویل، نه تکتیان ورکوو، اوس مو دا کار پیل کړي، چې په همدي پیسو دا ویجار خایونه بېرته جوړ کړو او د پارک خدمت وکړو، دې وروستې خبرې بېرته لې خوشاله کرم، هغه ټینګ هرکلې او ټینګ ست وکړ او موږه ټینګه خدای پاماني وکړه او بېرته د سیند دې غارې ته پر پله راواښتو، دلتنه هم هغه پارک ته ورغلو چې د هلممند د سیند پر غاره جوړ شوي،

ډېر لوي نه دي، خو ګنه ګونه په کې ډېره وي، دا د (میرویس نیکه پارک) نومېږي. مازیګر لمونځ نور په قضا کېدو و، ژر مې هلتله په جومات کې دوه رکعته مسافرانه لمونځ وکړ، خو شبې نور هم هلتله تم شو، هر خوان چې به زموږ له خنګه تېرېده، یو ستړۍ مشی او د یادګاري عکس د اخیستلو غوبښنه به يې کوله، مابنام په نېډې کېدو و، بُست مېلمستون چې موږ په کې او سېدو هغه هم دلتنه ډېر نېډې و، هلتله ستانه شو.

هلمند سیند مشاعره

په مېلمستون کې تر یو خه دمې وروسته، بیا احوال راغي چې
مشاعره تیاره ده، مشاعره له پلان سره سمه جوړه شوې وه، د
(لينکرگاه ورزشي ستیدهيم) د مېلمنو هر کلی ته انتظار ایسته،

ستیدهيم په ولایتی کچه خورا بنکلی او شین دی، تاکل شوې وه
مشاعره تر مابنام لمانځه وروسته پیل شي، خو خرنګه چې زموږ په
هېواد کې هېڅ کار پر وخت نه پیلېږي او نه ختمېږي، مشاعره هم تر
تاکلی وخته خه وروسته یانې خه کم نهه بجې پیل شوه، د مشاعري تر

پیل د مخه مې ګنو هلمندوالو او جګړه څپلو معلولو هېوادوالو سره
یادګاري عکسونه واخیستل. د مشاعري ستیج بنکلی و، خورنا په کې
سمه خوره نه وه، نو ځکه خو یې تصویر ډېر روبسانه نه برپښد،

لومړۍ د قران کريم خو مبارک ایتونه تلاوت شول، بیا ملي سرود

وغربول شو، بیا والي صib شاعرانو، مېلمنو او هلمندوالو ته هر کلی
ووايه او د هلمند سیند مشاعري د تاریخ او خرنګوالي په باب یې رنا
واچوله، په مشاعره کې له کابل، ختیزو ولايتونو، کندهار او شاوخوا
ولايتونو او کوزې پښتونخوا خخه ګنو شاعرانو ګډون کړي و. د
مشاعري په پیل کې یو خه بې نظمي هم وه او شعرونه هم یو خه بې

خونده او اوږده وو، مشاعره یې د پیکه والي خواته بیوله، خو وروسته
هم نظم بهه شو او هم شعرونه خواړه شول. دغه لاندې شاعرانو څل
شعرونه او نظمونه واورول: بریالی هلمند، سردار محمد همدد،
محمد اسمعیل شريعت یار، ملا محمد حنیفی، انجنیز محمد داود
فرهنګ، سید محمد حیرت، عبدالهادی عمری، شریف الله دوست،

احمد قیس هاشمی، علیشاہ مظلومیار، جانان نجات مل، سردار محمد صدیقی، عطا محمد سیلا، زمری بستی، نظر محمدنیازی، حبیب الله رفیع، عبدالغفور لپوامل، لال پاچا ازمون او خینی نورو شاعرانو خیل شعرونه واورول.

په ټولیز ډول بنه مشاعره وه، شعرونه اکثره پر ملي وحدت، اسلامیت، هېواد پالنې، سولې او نورو مسایلو خربدل، یوولس بجې وي چې د یو تن مسؤول له خوا راته وویل شول چې بُست مېلمستون ته ځمه، ډوډی تیاره ده او مشاعره هم نوره په ختمېدو وه، که خه هم ما

غوبنتل تر پایه مشاعرې ته کېنم، خو ټینګکار یې وکړ چې ډوډی وxorئ که مشاعرې اوږده شوه، نو بېرته به راشې، موږ چې کله مېلمستون ته ورسېدو، تر یو خود دقيقو وروسته احوال راغې چې مشاعرې هم پایته ورسېده.

نريوال (انته نېشنل کمپليکس) روغتون

د شپې تر ناوخته پوري ناست وو، یوه بجه له سردار محمد همدرد صیب سره د هغه د روغتون لیدو ته لارو، همدرد صیب په یوه خلور پوریزه ودانی کې یو خصوصي روغتون جوړ کړي و، په دې روغتون کې تول (۱۵) ډاکټران کار کوي او پر یوه وخت د (۲۵۰) ناروغانو د درملنې وس لري. د هلمند او شاوخوا سیمو ناروغان دلته رائې، فیس یې هم خورا ارزانه دی، د شپې مو له نوکریوالو ډاکټرانو سره هم وکتل. د روغتون د بېلا بېلو څانګو تر کتنې وروسته بېرته د مېلمستون پر لوري وخوچدو، په لاره کې هم له دېخوا او هم له اخوا

پولیسو ودرولو؛ درېش یې وکړ، د شپې نوم یې وغوبنت، خو چې همدرد صیب ورته وویل: مېلمانه دی، نو په ډېر عزت یې موږ ته اجازه راکړه. کله چې مېلمستون ته راوسېدو، نو بنسه د مزې ستري وو، زما خوله سهار راهیسي په نس درد و، خود غیرت په خاطر مې ځان ټینګ کړي و، د شپې ډېر ناراحته وم په ډېرې سختي، مې خوب وکړ.

د سفر وروستي ورخ

د يکشني سهار چې پاڅدو، نو تر چای وروسته ټولو ملګرو د بېرته تگ تياري نيوه، موږ هم غوبنستل چې لړ شو، خو خرنګه چې زموږ تکتونه یو طرفه وو، نو په افغان جيټ الوتكه کې خای نه و، همدرد صيib موږ ته په (کام اين کې تکتونه واخیستل، د افغان جيټ الوتنه سهار پر (۸) او د کام اير الوتنه ماسپېښین پر درې بجي وه.

د والي صيib سکرترا ماته زنګ وواهه چې ستاسو تکت افغان جيټ کې هم شته، خو ما ورته وویل، چې زه خپل تیم سره یو ئای حم، خو شېبې وروسته مې همدرد صيib ته وویل چې پاتې ملګري به وګورو، هغه وویل، زه به نور میتینګونه تنظيم کرم، دا وخت (حاجي بشیر)، د هغه ورور (حاجي روح الله) او دوه تنه نور ملګري راغل، هغو سره مې پر بېلاپلو فرهنګي مسایلو خبرې وکړې، حاجي بشیر زموږ انډیوال دی، دوبې، هلمند او کندھار کې د سوداګرۍ کاروبار لري، هلمند ته زموږ له راتګ خڅه خبر شوی و، نو خکه زموږ لیدو ته راغي، په هلمند کې یې د تحریک د دفتر پر جوړې د ټینګار وکړ او هم یې په ولسوالیو کې د خانګو د جوړونې غوبنستنه وکړه. بناغلي حاجي بشیر سره نورو ملګرو هم د تحریک د پراختیا غوبنستنه کوله. حاجي صيib بشیر سره لامجلس پايتنه نه و رسپدلى چې سباوون ټلوپزیون ته د تلو وخت راوسېد، له حاجي صيib بشیر خڅه مو له ناچاري اجازه واخیسته او خدای پاماني مو ورسه وکړه.

سباوون راديو ټلوپزیون

سهار لس بجي به وي چې، فريد احمد فرهنګ صيib ما پسي راغي، همدرد صيib د سباوون راديو ټلوپزیون له مسئول، بناغلي (ميرويس پاخون) سره وعده اينې وه. فرهنګ صيib، زه (يون) او زما یوه کمره مين او همدرد صيib د سباوون ټلوپزیون دفتر ته لړو. په لړه کې فرهنګ صيib د هلمند بېلاپلو واتونه راوېښدل چې اکثره د

افغانستان د بېلاپلو ولايتونو په نومونو وو، ننګرهار، هرات، کندھار، لغمان، بلخ او نور واتونه، ما ورته وویل، دا د ملي وحدت او د هېواد د بېلاپلو ولايتونو له پېژندنې سره ډپره مرسته کوي، د بنار واتونه خورا پراخه وو. فرهنګ صيib ته مې وویل: یو انګرېز عالم وايې: که غواړئ د یوه بنار د ګړو فکر معلوم کړئ چې پراخ دی او که تنګ، نو د بنار واتونه، کوڅي او سېکونه یې وګوري، چې پراخ دی که تنګ؟ که پراخ وو فکرونه یې هم پراخ دي او که تنګ وو، نو د خلکو نظرونه یې هم تنګ دي، اوس چې د هلمند د لښکرګاه بنار واتونو ته سړۍ ګوري، د انګرېز پوه د خبرې په مصدق د خلکو نظرونه یې د پراخې څرګندونه کوي.

خو دقیقې وروسته هلته ورسپدو، د ټلوپزیون مشر (ميرويس پاخون صيib) او د سباوون ټلوپزیون، نورو کارکوونکو موږ ته تود هرکلی ووايې، پاخون صيib د سباوون راديو ټلوپزیون په اړه تول معلومات

راکړل، پاڅون صېب له (۱۳۸۷) کامل راهیسې د یاد ټلوپزیون د جوړونې لپاره هلي ځلې کولې خو راهیو یې لاتر دې د مخه جوړه کړي وه، تر خو کلن زیار وروسته یې هلو ځلورنګ راړ او ټلوپزیون هم جوړ شو، اوس د هلمند د لوی ولایت په کچه دا خورا بنه رسنیز مرکز دی. په دې راهیو ټلوپزیون کې اوس تر (۳۰)، زیات خوانان پر رسنیز فعالیت بوخت دی. ټلوپزیون دوه ستیدیو ګانې لرلې چې په بنه ډول جوړې شوې دی. پاڅون صېب وویل، : اوس یې راهیو ټلوپزیون

ته خپله ځمکه اخيستې او اينده کې به بنکلې ستیدیو ګانې په کې جوړې کړي. د ټلوپزیون او راهیو د ستیدیو ګانو تر کتنې وروسته د یاد ټلوپزیون یو خبریاں (صفت الله زاهدی) زه یوې مرکې ته وبللم، د مرکې محور یې اکثره پر سیاسی او انتخاباتی مسایلو را خېد، همغه پونښنې یې راخخه وکړې چې اړتیا یې وه. کشش په کې و او د ورځې مسایلو، اندېښنو او ابهاماتو ته د رنیاوی ضرورت په کې و، سباوون ټلوپزیون کې تر یو ساعت زیات پاتې شو. د دې ټلوپزیون او راهیو په ليدو مې هيلو نوري هم په زړه کې غزوني وکړي. د پاڅون صېب له ډېر تینګ ست سره سره مو ترې رخصت واخیست.

ملي راهیو ټلوپزیون

د سباوون ټلوپزیون تر کتنې وروسته د ملي رادیو ټلوپزیون پر لوري و خوچېدو، د ټلوپزیون مشر او نور ملګري یې موبه ته منتظر وو. د ټلوپزیون مشر موبه ته تود هر کلې ووایه، بناغلي (حيات الله داوري) خورا تکه ټوان او د خوستیو ورونو په اصطلاح خورا بنايسته (ڏنې)

د ټلوپزیون پر بېلا بېلو دفترونو یې وګرڅولو، د هلمند ټلوپزیون خورا بنسې ستیدیو ګانې درلودې، نوي وسائل په کې نصب وو. په ولایتي کچه بشپړ ټلوپزیون بنکارېد، سليقه یې هم د نورو حکومتي ادارو په اندول بنکلې وه، خود ټلوپزیون د مشر په وینا دولتي بروکراسۍ یې خلاص لاس ته نه پرېږدي؛ تر خو یې چې ضروري غونښنې عملی کېږي، هغو خپل ارزښت له لاسه ورکړي وي. دې وايې موبه چې کوم شې غواړو، تر هغه چې له مرکره یې منظوري رائې، ډېر وخت پرې تېر وي. د ټلوپزیون مشر بناغلي (حيات الله داوري) موبه د ټلوپزیون پر احاطې هم وګرڅولو، (ښدې شل جريبه) ځمکه لري. شنو ونو، د ټلوپزیون انګر ته خورا بنکلا ورکړي وه. له ننګرهار پرته فکر نه کوم چې بل هېڅ کوم ولایت دې د ټلوپزیون دومره شنه ساحه ولري. بناغلي (حيات الله داوري) د راهیو ټلوپزیون په باب پوره معلومات

راکړل، ڙونڊون ټلوپزیون سره یې لنډه مرکه هم وکړه. په پاى

کې مو یو بل سره ژمنه وکړه چې هر خه مو له وسه کېږي یو بل سره به مرسته کوو. له هغه ځایه مو غوبنټل چې (بُست کلا) هم وګورو، خود وخت د کمبنت له کبله مو ونه شو کولانۍ، صحت مې هم بنسه نه و، سره له دې چې همدرد صېب راته دارو رالېږلي وو، هغه مې وڅورل، خو بیا

هم د دې جوګه نه وم چې بنسه په خوند چېرته سفر وکړم. نو ځکه خو بېرته مېلمستون ته راستانه شو. مېلمستون کې مو ټپه لې دمه وکړه، دوه نیمې بجې وي چې مېلمستون کې مو خپلې غوتې وټپلې او د هوایي ډګر پر لوري وڅوئېدو.

د هوایي ډګر پر لوري

له مېلمستونه تر هوایي ډګره ايله لس دقیقې لار ده. خه کم درې بحې وي چې هوایي ډګر ته ورسپدو. پولیسو د مېلمه بالني له مخې موبراتلاشي نه کرو. کمرې او بکسونه یې د چک لپاره یوپل. په وروکي ترمینل کې مسافرين منتظر وو. زه یې راساً د ترمینل اداري خونې ته بوتلم. د دفتر مسؤولينو خورا زيات درناوی وکړه. په (VIP) خونه کې یې کېنولم. دا مهال یو ځوان مخامنځ له خپل ځایه راپاڅبد، ګرمه ستري مشي یې وکړه. ويې ويل، زه به لوړۍ خپل ځان دروپېژنم، زه دلتنه دا خو میاشتې کېږي په هلمند کې یم، له امریکایانو سره ڇبارن یم. ما

ورسره توکه وکړه: بنه نو له امریکایانو سره مجاهد یې! هغه وختندا، ويې ويل زه له امریکا خخه راغلی یم، هلتنه ستاسو ټول پروګرامونه تعقیبوم، هېر زیات احترام درته لرم، ڙوند کې مې دا یو ارمان و چې تاسو سره وګورم، دادی تاسو سره مې خدای (ج) دلتنه ملاقات وکړه. د دفتر مسؤولينو یخې انڑي راورې. زموږ ډېر عزت یې وکړه، یادګاري عکسونه مو واخیستل، له فرهنگ او همدرد صېب سره مې همدلتنه خدای پاماني کړه، د الوتنې وخت نېدبې شو، کم کسان په ليکه کې ولار وو، ترالوتكې لاندې پولیسو چې موږ ولیدو، نو هېر خوشاله شول، دوه

تنه یې ژر راغل، ويې ويل کولاهي شو، يو عکس درسره واخلو؟ ما وویل، مهرباني وکړئ! عکسونه مو واخیستل او نور نو د الوتکي پر

زینې ورپورته شو. د الوتکي د هلبز کې چې مې پښه کېښوده، نو د (VIP) پر لومړي خوکۍ د بُست پوهنتون ریس (احمد جان پوپل) ناست و، ژر راپا خبد، ويې ويل: یون صېب دلته کېنه، ما ويل ځم خپل ځای ته، ده ډبر تینګکار وکړ، دا مهال د الوتکي خدماتي کارکونکي راغل،

هغوي وویل همدلته کېنه، ويې ويل: کپتان صېب درباندي ځانګړي سلامونه وايي، ما وویل: مننه! کله چې الوتکي الونه پیل کړه، نو

لومړۍ د هلمند شنې ځمکې او بیا موشارې دښتې تر سترګو شوې، د هلمند سیند، د دښتو او شنو ځمکو تر منځ یوه شنې لیکه راکاډلي وه. یو ټل بیا مو د خپلې ماضي او حال په باب افسوس خرگند کړ، چې د

سیند تر غارې خنګه تېږي او وږي یو، خومره سپېرہ او خومره بدمرغه یو؟

ما او پوپل صېب د بېلاړلو فرهنګي، تولنیزو او سیاسي مسایلو په باب اوږدې او تفصيلي خبرې وکړي. تر کابله پوري نېږدې یو ساعت مزل و. خو موږ پردې مزله پوه نه شو.

کابل او د ژوندون انگر

تر خلورو بجو خو دقیقې تېرى وې چې الوتکه د کابل پر هوايی ډګر راکوزه شوه، ډېربنه ارام سفر و. ترمینل ته داخل شو، خپل بکسونه او سامانونه مو راواخیستل. له ترمینله راووتو د خپل موټر پر لوري

و خوځېدو. تر لس دقیقې مزله وروسته خه کم پنځه بجې وې چې د ژوندون ټلوپزیون انگر ته راوسېدو په دې ډول مو هغه سفر چې د جمعې پر ورخ سهار پنځه بجې له خپل کور او بیا خه باندې شپږ بجې

له ژوندونه پیل کړي و، پای ته ورسېده، د ژوندون غورېدلو ګلانو زموږ هر کلې وکړ او د دې بنسلکلي هوا او فضا په لمس سره مو د سفر ستريما لپاشان پر د مې بدله شو.

This document was created with Win2PDF available at <http://www.daneprairie.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.

منه او کوروداني

د افغانستان ملي تحریک د هېواد پال او فرهنگپال شخصیت
بناغلي (احمدجان پوپل) خخه د زړه له تله منه کوي چې د دي اثر
چاپ ته يې اوږه ورکړه ملي تحریک وياري چې د علمي اشارو د
چاپ لري يې پیل کړي ده. دا لري به دوام لري. موږ له ټولو درنو
هېوادوالو خخه په خورا درنښت هيله کوو چې په خپل معنوی او
مادي وس د کتابونو د چاپ دا لري لا پسي وغئوي.

يو ټل بیا ددي اثر له ژبارونکي او چاپوونکي خخه د زړه له تله منه
کوو چې ددي اثر د ژبارلو او چاپولو جو ګه شول.

په فرهنگي مينه

د افغانستان ملي تحریک

This document was created with Win2PDF available at <http://www.daneprairie.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.

THREE DAYS IN THE LAND OF FICTIONS

“Helmand Travel log”

By: Mohammad Ismael Yoon

د خپرونو لړ: ۹۱

د ټیکوال د خپرونو لړ: ۳۶

د افغانستان ملي تحریک

www.melitahrik.com

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library